

Lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Asia HE 72/2026 vp - *Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialain sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta*

Suomi on liittynyt puolustusliitto Naton täysjäseneksi 4.4.2023. Naton toiminnan keskeisin periaate on uskottavan puolustuksen ja pelotteen ylläpito, mukaan lukien ydinasepelote. Nato-jäsenyys on lisännyt Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista liikkumavaraa. Suomi on Naton etulinjan maa, jolla on pisin yksittäinen maaraja Venäjän kanssa. Suomen maantieteellisessä asemassa olevan maan tulee kyetä ylläpitämään uskottavaa puolustusta ja pelotetta kaikissa tilanteissa, ja hyödyntää Naton ydinasepelotteen tarjoamia mahdollisuuksia. Käytännössä se tarkoittaa Suomen lainsäädännön ajantasaistamista ja ehdottomista rajoitteista luopumista.

Lakiesitys mahdollistaisi sekä Naton että puolustusyhteistyön yhteydessä ydinaseiden kauttakulun ja sijoittamisen Suomeen, jälkimmäisiltä osin oletettavasti nimenomaan Yhdysvaltojen ja Suomen, kahdenväliseen puolustusyhteistyösopimukseen (DCA) liittyen. Se kuitenkin tarkoittaisi myös mahdollisuutta maksimoida kahden muun Naton ydinasepelotteeseen tuottavan maan, Iso-Britannian ja Ranskan puolustusyhteistyöstä saatavat mahdolliset tulevaisuuden hyödyt. Ranskan presidentti Macronin 2.3.2026 pitämässä linjapuheessa esitettiin ajatus mahdollisuudesta osallistua Ranskan johtamiin ydinaseharjoituksiin ja tilapäisesti hajauttaa Ranskan ydinasekelpoista ilmavoimaa liittolaismaihin eteentyönnetyn pelotteen kautta (*dissuasion avancée*). Ranskan uutta avausta voidaan pitää vastauksena strategiseen epävarmuuteen, joka liittyy Yhdysvaltojen sitoutumiseen Euroopan puolustuksen ja pelotteen toteuttamisessa. Vaikka nykytilassa ei ole viitteitä Ranskan ydinasedoktriinin merkittävästä laajentamisesta, Ranskan säilyttäessä täyden kansallisen suveriniteetin ydinaseiden käytöstä, presidentti Macronin linjapuhe laajentaa potentiaalisesti mahdollisuuksia puolustusyhteistyön syventämiselle Ranskan ja keskeisten liittolaismaiden välillä.

Jotta Suomi hyötyisi maksimaalisesti erilaisista ydinasepelotteen tarjoamista mahdollisuuksista, lainsäädännölliset esteet kansainvälisen avun vastuunottamiseksi puolustusliitto Natolta tai yksittäisiltä Nato-mailta tulee poistaa. Tähän kuuluu ydinkärkien kantavien kantolaitteiden kauttakulku tai ydinaseiden mahdollinen sijoittaminen Suomeen tilapäisesti. Jättämällä kirjaamatta ydinaseiden kauttakulkuun liittyviä ennakkoehtoja, Suomi itse asiassa, lisää pelotepolitiikkansa strategisesta epämääräisyyttä ja näin maksimoi omaa turvallisuuttaan. Tämänkaltaisen ”strateginen ambiguuteetti” on tyypillistä ydinasepelotetta tuottaville maille, kuten esimerkiksi Ranskalle, joka tarkoituksella viestii mahdollisimman vähän ydinasepelotteensa yksityiskohdista päivitetyn ydinasestrategiansa mukaan.

Samalla on syytä huomioida se seikka, että lakiesitys olisi merkittävä muutos Suomen nykyiseen, asevalvontapolitiikkaa korostavaan linjaan. Pohjoismaat ovat olleet Suomella menneinä vuosikymmeniä tältä osin merkittävä ulkopoliittinen viiteryhmä. Suomi, Naton etulinjan maana on kuitenkin hyvin erilaisessa geopoliittisessa asemassa suhteessa muihin Pohjoismaihin. Siitä syystä pidän tärkeänä, ettei Suomi ydinasepelotteen osalta harjoittaisi ulkopoliittista identiteettipolitiikkaa vaan pyrkisi tekemään sille kansallisen turvallisuuden kannalta sopivimman ratkaisun. Samalla on syytä huomioida, ettei ydinenergiain päivittäminen poissulkisi Suomen osallistumista kansainväliseen asevalvontapolitiikkaan, sillä Naton jäsenenäkin Suomi nojaa kansainvälisiin ydinaseiden määrää rajoittaviin sopimuksiin.

Lopuksi todettakaan, että lakiesityksestä on muutama kohta, joita tulisi mahdollisesti selventää. Ensimmäinen koskee ydinaseiden kauttakulkuun ja väliaikaiseenkin sijoittamiseen liittyvää ulkopoliittisen johdon päätöksentekomenettelyä. Hallituksen esityksen pohjalta jää jossain määrin epäselväksi, miten päätös ydinaseiden kauttakulkuun tai sijoittamiseen tehtäisiin. Olisiko esimerkiksi olemassa riski sille, että tilanteen vaatima kiireellisyys edellyttäisi operatiivisista tehtävistä vastaavan viranomaisen toimintaa ilman ulkopoliittisen johdon (tasavallan presidentin ja TP-UTVAn) muodollista päätöstä? Toiseksi lakiesityksessä ei määritellä sitä, mitä ydinräjähteillä ja ydinaseilla ylipäänsä tarkoitetaan ja mikä niiden suhde on muihin joukkotuhoaseisiin. Tältä osin käsitteellinen täsmentäminen voisi olla paikallaan, jotta ei ajauduttaisi tilanteisiin, jossa ei olla varmoja lain tulkinnasta.

Naton täysjäsenenä Suomen tulee tarkastella suhtautumista ydinaseisiin pelotestategisesta näkökulmasta. Suomen tulee maksimoida kansallinen turvallisuus ja pyrkiä kaikissa, myös nykyhetkellä epätodennäköiseltä vaikuttavissa tilanteissa torjumaan siihen kohdistuvat uhat. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna pidän hallituksen esitystä ydinenergiain ja rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta perusteltuna.

VTT Iro Särkkä

Vanhempi tutkija

Ulkopoliittinen instituutti